

296 nezachytiš živého úhoře v pevné póze v ruce. Větší význam než převod pojmů nebo představ má pro mne dnes *obdobně* vyvážení zvukových i zrakových, paměťivých i obrazových, pevných i výbušných a sálavých elementů básně. Cizí báseň musí být *úchodiskem nové vlastní tvorby*, a ne stojatým modelem pro trpělivý opis a trpný přenos. Žádám dnes od dobrého překladu básnického nejprve, aby mně podal báseň, jež mnou jako *česká báseň* — jako bych měl před sebou český originál nejnovějšího data — *zachvěje a uvede mne v úžas* novým smyslovým i obrazivým akordem, na který udeří a který ve mně rozzvučí. Ve výboru Mathesiově a Horově jsou básně, kde jsem takový prožitek měl: na příklad v básni „Hotovo! bez návratu ...“

Za správné chápání Shawa

Před nějakou dobou četl jsem v nějakém venkovském listě referát o představení Shawovy Živnosti paní Warrenové tuším v Budějovicích, v němž se vytýkalo, že úloha paní Warrenové byla prý obsazena tak znamenitou herečkou a úloha její dcery Vivie byla prý hrána tak slabě, až prý se proti intenci autorově zvrátil přirozený poměr mezi nima a sympatie divákovy se prý proti vůli autorově přenesly na nemravnou zvrhlou paní Warrenovou, jak známo bývalou nevěstku a nyní majitelku nevěstinců. A rozpomínám se, že jsem cosi obdobného četl před delším ještě časem v nějakém pražském dramatickém referátě při příležitosti reprisy této hry v Stavovském divadle: tam se také tvrdilo, že pí Hübnerová hraje matku tak výborně a sl. Ostrčilová dceru tak mdle, až nastává proti vůli autorově přesun sympatie divákovy. Nuže, to je pojmání věci venkoncem zvrácené, přímo protishawovské. V pojetí Shawově matka Warrenová *jest* úctyhodná osoba: paní Warrenová měla strašlivé mládí, v němž zakoušela jen ran, nadávek a hladu jako nemanželské dítě rybářky. Měla na vybranou buď umřít bídou jako ctnostná dělnice, nebo se zachránit jako prostitutka. *A učinila podle Shawa dobře, že se zachránila jako prostitutka.* K této své záchraně potřebovala všech svých zdravých pudů, vši své mravní energie a síly. Paní Warrenová neopíjela se jako jiné nevěstky, nepromrhávala svého výděлку, nýbrž počítala, spořila jako každý hospodářsky zdravý a silný člověk. *Shaw chce říci, že největší zlo je chudoba* — s jejím překonáním se musí začít, ať tou, ať onou cestou. Paní Warrenová je ve *svém položení a postavení osoba docela úctyhodná*: má sebevládu, má vůli dobrati se samostatného života, dovede se probít ze zoufalé situace. Má sílu, a proto má i svou hodnotu a svou mravnost. Kdyby se byla narodila v takovém položení, že by jí byla svěřena jako vojevůdci armáda, jistě by jí byla nezničila, nýbrž dovedla k vítězství.

Řekne-li Vivie: „Má drahá matko, jsi obdivuhodná žena, jsi silnější než celá Anglie,“ miní to vážně. Paní Warrenová je v pojetí Shawově *kladná sociální síla*, vinou špatné společenské organizace pouze špatně umístěná. Jen v jedné věci je paní Warrenová v nepravu: když žádá podle sentimentálních receptů starorodinných od své dcery vděčnost a lásku. Tu se zproteňuje sama své velkolepě drsné a surové věcnosti a propadá sentimentálním konvencím. A v právu je Vivie, když jí sice chápe, ano se jí i do jisté míry obdivuje, a přece odmítá žít s ní společně. Poněvadž Vivie je svéprávná mravní osobnost, kdežto paní Warrenová *jest* nevypracovaný a nerozlišený typus sociální, spíš živočich než člověk.

Tedy: Obě hlavní figury Shawovy, i matka i dcera, jsou v právu, každá jiným způsobem; v právu je však zejména matka, uživila-li sebe a dceru, byť způsobem, který měštlák zavrhuje; nemravná by bývala, kdyby byla s dcerou v ctnosti zemřela hladem. V tom *jest* umění Shawovo, jak proti sobě postavil a vyvážil životní sílu a oprávněnost i matky i dcery. Hrne-li určitá část kritiky své sympatie jen na dceru, chybuje a není práva pojetí Shawovu.

Družstevní práce

vydala v poslední době dvousvazkový román *George Meredith Rhodu Flemingovou*, práci největšího anglického romanopisce doby viktoriánské, který v nejednom směru předjímá básnický dnešek anglický. Ale přesto není možno souhlasiti s volbou právě tohoto díla Meredithova, které vzniklo v šedesátých letech 19. století a rozhodně nenáleží mezi vrcholné romány geniálního dušezpytce anglického. Meredith necenil nikdy vysoko tohoto románu a později zošklivil si ho tak, že radil jednomu svému dopisovateli, aby ho ani nečetl. Souhlasím úplně s monografistou Meredithovým J. B. Priestleyem, který klade Rhodu Flemingovou mezi slabší díla Meredithova a nazývá poslední část tohoto románu „divokým snem“, poněvadž *jest* mu prostě neuvěřitelnou touha Rhodina, aby si její sestra vzala za manžela Sedgetta. Rozhodně jsme si mohli na Rhodu Flemingovou počkat, pokud nebudeme míti přeloženy všechny vrcholné romány Meredithovy, v nichž je tvůrcem charakterů, na něž se nezapomíná. Mnohem těžšího faux pas dopustila se táž edice, když zařadila mezi své knihy román *J. V. Rosálka Nová země*. To je kolportáž a reportáž zcela nízké známky, umělecky i básnicky úplná nicota; má to snad jen jakousi cenu dokumentární. Družstevní práce měla donedávna alespoň slušnou úroveň; zde vyšel průbojný Vančurův Pekař Marhoul, zde umělecky opravdové Brody Kličkovy, zde slibný Souhlas Miloslava Nohejla. To zavazuje. — Se slovenským románem

298 nemáme ostatně štěstí. V Aventinu vydaný román L. N. Zvěřiny Levoča jest také velmi slabý: úplná starožitninka v koncepci, v kompozici, v charakterech. Ale nekoketuje alespoň nevkusně se siláckými pózami jako Rosůlek a jest tam přece sem tam místo, které nasvědčuje tomu, že je psal básník, byť úzkého formátu.

Volkslieder der Slaven

V Lipsku nákladem známého Bibliografického institutu mezi Meyero-vými Klasiky vyšel silný svazek básní slovanských, který v devíti oddílech zahrnuje nejcennější z lidové poesie velko-, malo-, běloruské, polské, lužické, české, slovácké, slovenské, chorvatské, srbské a bulharské. Svazek tento vybral, přeložil, kritickým komentářem doprovodil Pražan *Pavel Eisner* a vykonal tak vzácné dílo, v němž se zasnoubil veliký talent básnický s nemenším vkusem a taktem umělecko-kritickým i s opravdovostí poznání jak filosofického, tak národopisného. Pavel Eisner jest dnes nejlepší básnický překladatel našich řečí do němčiny, který tě nutí, abys vzpomínal na největší mrtvé mistry tohoto oboru v německé literatuře. Není hluchých nebo dřavých míst v jeho překladech a tvar jest vždycky vyvážen co nejpoctivější prací z nitra, bez podvodů, klamů, kulís, triků. V době dnešního velkopřumyslu překladatelského a výroby fabričného tuctového zboží, která s ním souvisí, čtou se překlady Eisnerovy jako zkazky z mytické nebo bohatýrské doby, o níž se dovídáme již jen z prvních kapitol literárních dějin a v níž by se nám nechtělo jinak ani věřit.

Šedesáté výročí smrti Baudelairovy

dává mnoho vzpomínati a znova si uvědomovati a vážiti básníka, který neuniká domácí kritice — nemíním tím ovšem kritiku různých literárních historiků, nýbrž kritiku takových duchů, jako jest Paul Valéry —, ale pro cizinu září stále tvrdým dýmantným leskem hvězdy první velikosti. Doma jsou to nejmodernější a poslední, takový Soupault a jemu blízcí, kteří jej ctí jako východisko dnešního osvobození, rozpoutání i zvýbušnění poesie, jež jest jim ztělesněno v Rimbaudovi a Lautréamontovi.

Východisko velikosti Baudelairovy jest *objevitelství*, to stává se stále patrnější; objevitelství zvláštní velkoměstské krásy nebo ošklivosti a děsu, které jsou posledního průmyslového data a neznámé antickému citění a hodnocení světa: velkoměstské reality hříchu, neřesti, bídy. Aby mohl býti tímto objevitelem, musil mít duši středověkou, katolickou,

299 duši dantovskou, která jest i přitahována, i odpuzována novými formami zla; a tu měl ve vysokém stupni: duši katolického realisty i spiritualisty zároveň. Prvek helénský byl na štěstí v tomto duchu velmi slabý a toho právě bylo třeba v *tehdejší situaci* francouzské poesie; neboť tato složka v duších, kde nabyla převahy, vedla k ušlechtilé mrtvolnosti francouzského Parnasu (Leconte de Lisle) a konec konců k retrospektivnímu akademismu. Baudelaire byl celou svou duší katolický mystik, rozumíš-li tím slovem vnitřní dramatičnost, která staví proti sobě do největšího rozporu ducha a hmotu, hřích a vykoupení, skutečnost jevovou a realitu duchovou — Villon o 400 let starší, Villon doby, kdy díky modernímu zprůmyslnění a zestrojování rozporu mezi touto dvojí sférou dorostly stupně intenzity přímo děsivé. Mezi touto dvojí sférou osciluje sebemučitelcky tento duch básnický, ubíjeje se o jednu i druhou, ale rozezvučuje se zároveň do hudby i zpěvu mámivé krásy a síly předtím neznámé. Rozklenutým hiátem mezi obojí oblastí — pekelnou i nebeskou, ďábelskou i andělskou — jest dána ta ohromná vzpruha poesie Baudelairovy, její nosnost i dostřel síly zcela výjimečné, kterými zasahuje ještě nás a jimiž se spřízňuje s Rimbaudem i Lautréamontem, dnes tak aktivními. Památka Baudelairova v Čechách, kde přitahoval mnoho duší, aniž mu bylo vždycky jen i zpola rozuměno, byla důstojně uctěna bibliofilským vydáním Fanfarla, jeho první románové práce, s obsáhlou studií Karla Teige, nákladem Odeonu.

Vančurův dramatický debut

Vančura je nadějí a víc než nadějí nové české prózy. Řekl jsem jinde, jak vysoko si cením jeho apokalyptické epejeje Polí orných a válečných. Proto jsem šel s velikou dychtivostí do Osvobozeného na jeho Učitele a žáka. Velmi zajímavé, řekl jsem sobě i jiným po představení. To zní jako fráze nebo vytáčka. Ne, zde jest to výraz jakýchsi rozpaků. Chodím zřídka do divadla, neumím proto snad poslouchat; uniklo mně snad mnohé. Proto říkám zde zatím svůj dojem. Kdybych měl pronést soud definitivní, musil bych věc číst nebo vidět ji ještě jednou.

Vadí mně některé věci. Nerozumím dobře poměru mezi doktorem (a básníkem) a žákem. Čemu učí básník Jana? Co vyčítá Jan z jeho knih? A vyčítá z nich, co jest v nich opravdu? Jest to pouze touha po dále, blouznivá láska k dalekému, neznámému, tajemnému? Žízeň dobrodružství a cest? Nu, to by nebylo mnoho. Na to by stačily po případě i indiánky a detektivky. V této neurčitosti je vada. Zde by bylo třeba konkrétnosti co největší. Nemůže vzniknout pocit tragičnosti tam, kde nevidím lidí, kteří se bijí o něco, co jim záleží co nejbolestněji za nehty; pouhé